

Súd: Krajský súd Banská Bystrica
Spisová značka: 11Co/41/2020
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6116212386
Dátum vydania rozhodnutia: 18. 03. 2021
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Renáta Deáková
ECLI: ECLI:SK:KSBB:2021:6116212386.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Banskej Bystrici, ako súd odvolací, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Renáty Deákovovej a sudcov JUDr. Ing. Jána Gandžalu, PhD. a JUDr. Jozefa Zlochu ako členov senátu, v spore žalobcov: 1/ K.. U. Q., nar. XX.XX.XXXX, 2/ K.. E. Q., nar. XX.XX.XXXX, obidvaja bytom v F. F., T. 3, XXX XX, obidvaja právne zastúpení JUDr. Luciou Fabriciusovou, advokátkou, so sídlom Advokátskej kancelárie v Banskej Bystrici, J. A. Komenského 18B, 974 01, proti žalovaným: 1/ K.. U. Y., nar. XX.XX.XXXX, bytom v F. F., R. 2, XXX XX, 2/ K.. M. Y., nar. XX.XX.XXXX, bytom v F. F., R. 2, XXX XX, obaja zastúpení URBÁNI & Partners s.r.o., so sídlom Advokátskej kancelárie v Banskej Bystrici, Skuteckého 17, 974 01, IČO: 36 646 181, o návrhu na zriadenie vecného bremena, o odvolaní žalobcov proti rozsudku Okresného súdu v Banskej Bystrici, č.k. 15C/180/2016-276 zo dňa 02.10.2019 v spojení s opravným uznesením č.k. 15C/180/2016-339 zo dňa 07.04.2020, takto

rozhodol:

I. Rozsudok súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e**.

II. Žalovaným 1/, 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalobcom 1/, 2/ **n e p r i z n á v a**.

o d ô v o d n e n i e :

1. Okresný súd odvolaním napadnutým rozsudkom zamietol žalobu (prvý výrok), doručенú súdu dňa 29.06.2016 a zmenenú dňa 24.04.2017, ktorou sa žalobcovia domáhali voči žalovaným zriadenia vecného bremena tak, že súd za náhradu 10,-Eur ročne v prospech vlastníkov nehnuteľností, vedených na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C., parcela č. Z. XXXX/XX - záhrady o výmere 338 m², zriadi na tomto pozemku vecné bremeno, spočívajúce v práve prechodu pešo a prejazdu dopravným prostriedkom, využívajúcim prevažne ľudský pohon a v práve prejazdu dopravným motorovým prostriedkom v obidvoch smeroch v prípade bezpečnostných rizík a zachovania podstaty druhu pozemku a spôsobu využitia nehnuteľností, vedených na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C. ako parcela č. Z. XXXX/XX - záhrady o výmere 334 m², parcela č. Z. XXXX/XX - zastavané plochy o výmere 30 m² záhradnej chatky súpisné č. XXXXX na parcele č. CKN XXXX/XX v rozsahu vytýčenom geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XX/XXXX z 23.06.2016, autorizačne overeným Ing. Igorom Brucháčom 26.06.2016, úradne overeným Okresným úradom Banská Bystrica, odbor katastrálny K.. Y. Q. pod č. XXX/XXXX dňa 15.07.2016, ako diel č. 1 o rozlohe 52 m² vytvorený lomovými bodmi 1, 2, 3, 4 na parcele č. Z. XXXX/XX záhrady o výmere 338 m², vedenej na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C. v prospech vlastníkov a užívateľov nehnuteľností, vedených na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C., ako parcela č. Z. XXXX/XX - záhrady o výmere 334 m², parcela č. Z. XXXX/XX - zastavané plochy o výmere 30 m² záhradnej chatky súpisné č. XXXXX na parcele č. Z. XXXX/XX.

1.1 V prípade, ak nebude možné rozhodnúť na základe primárneho petitu žaloby, tak sa žalobcovia domáhali zriadenia vecného bremena tak, že súd za náhradu 10,-Eur ročne v prospech vlastníkov

nehnutelnosti, vedenej na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C., ako parcela č. Z. XXXX/XX záhrady o výmere 338 m² zriadi na tomto pozemku vecné bremeno, spočívajúce v práve cesty cez príľahlý pozemok formou prechodu pešo a prejazdu aj dopravným prostriedkom využívajúcim prevažne ľudský pohon a v práve prejazdu dopravným motorovým prostriedkom v oboch smeroch v prípade bezpečnostných rizík a zachovania podstaty druhu pozemku a spôsobu využitia nehnuteľností, vedených na LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C. ako parcela č. Z. XXXX/XX - záhrady o výmere 334 m², parcela č. Z. XXXX/XX - zastavané plochy o výmere 30 m² záhradnej chatky súpisné č. XXXXX na parcele č. Z. XXXX/XX v rozsahu vytýčenom geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XX/XXXX z 23.06.2016, autorizačne overeným Ing. Igorom Brucháčom 26.06.2016, úradne overeným Okresným úradom Banská Bystrica, odbor katastrálny K.. Y. Q. pod č. XXX/XXXX dňa 15.07.2016, ako diel č.1 o rozlohe 52m² vytvorený lomovými bodmi 1, 2, 3, 4 na parcele č. Z. XXXX/XX záhrady o výmere 338 m² vedenej v LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C. v prospech vlastníkov nehnuteľností, vedenej v LV č. XXXX, okres F. F., obec F. F., katastrálne územie C., ako záhradná chatka súpisné č. XXXXX na parcele č. Z. XXXX/XX.

1.2 Primárne žalobcovia žiadali zriadiť vecné bremeno v súlade s §151n ods. 1, 2, 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej v texte aj len „OZ“) za použitia §151o ods. 1 OZ a sekundárne sa eventuálnym petitom domáhali zriadenia vecného bremena, spočívajúceho v práve cesty v súlade s §151n ods. 1, 2, 3 OZ za použitia §151o ods. 1, 3 OZ. 1.3 Okresný súd druhým výrokom zrušil neodkladné opatrenie, nariadené uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č.k. 8C/176/2016-35 zo dňa 19.07.2016, právoplatného dňa 12.10.2016 v spojení s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 15Co/341/2016-80 zo dňa 28.09.2016 (druhý výrok), a o trovách konania rozhodol tak, že žalobcovia 1/, 2/ sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť žalovaným 1/, 2/ náhradu trov konania v rozsahu 100% do troch dní od právoplatnosti rozhodnutia súdu o ich výške (tretí výrok).

1.4 Okresný súd, vychádzajúc z ustanovení §129 ods. 1, 2, §130 ods. 1, §134 ods. 1, §151n ods. 1 až 3, §151o ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka konštatoval, že žalobcovia sú výlučnými vlastníkami v režime bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej v texte aj „BSM“) záhradnej chatky súpisné č. XXXXX, nachádzajúcej sa na parcele č. XXXX/XX, pozemkov - záhrada parcela č. XXXX/XX o výmere 334 m² a zastavané plochy na parcele č. XXXX/XX o výmere 30 m², zapísaných na LV č. XXXX v katastrálnom území C.; nebolo sporné ani to, že žalovaní 1/, 2/ sú výlučnými vlastníkami v režime BSM záhradnej chatky súpisné č. XXXXX na parcele č. XXXX/XX a pozemkov - záhrada parcelné č. XXXX/XX o výmere 338 m² a zastavané plochy a nádvoria na parcele č. XXXX/XX o výmere 29 m², zapísaných na LV č. XXXX v katastrálnom území C..

1.5 Žalobcovia sa domáhali proti žalovaným zriadenia vecného bremena cez pozemok žalovaných na parcele č. XXXX/XX podľa vyznačenia v geometrickom pláne č. XXXXXXXX-XX/XXXX z 23.06.2016 ako prístupu k záhradnej chatke a záhrade titulom vydržania tohto práva a v prípade, že súd nevyhoví zriadeniu vecného bremena titulom vydržania, eventuálnym petitom sa domáhali zriadenia vecného bremena, spočívajúceho v práve cesty cez príľahlý pozemok.

1.6 Okresný súd po vykonaní dokazovania listinnými dôkazmi, výsluchmi strán sporu, znaleckým posudkom ako i súkromným znaleckým posudkom znalca Ing. Petra Rafaja, ohliadkou na mieste samom, výsluchom svedkov R. V., U. Y., Q. V., Y. A. Q., C.. Y. E., Y. Q., K.. Y. konštatoval, že F. ulica je vedená ako obecná miestna komunikácia, parcela č. XXX/X v katastrálnom území Y. a slúži ako prístupová komunikácia k rodinným domom na uvedenej ulici; táto miestna komunikácia, nachádzajúca sa na hranici katastrálneho územia C. a Y. súčasne slúži ako prístupová komunikácia ku chatkám v záhradkárskej osade R., patriacej do katastrálneho územia C., ktorá sa nachádza z druhej strany tejto ulice.

1.7 Z vyjadrenia základnej organizácie L. R. XX-XX zo dňa 09.03.2016 vyplýva, že od vzniku základnej organizácie v roku 1989 neexistujú uznesenia v rámci záhradkárskej osady o všeobecnej akceptácii voľného prechodu cez jednotlivé súkromné pozemky záhradkárov bez súhlasu vlastníkov, resp. vzájomnej dohody. V roku 1990 bol na členskej schôdzi členmi záhradkárskeho spoločenstva dohodnutý a schválený iba dočasný prechod stavebnej mechanizácie a prepravy stavebného materiálu cez veľké vchodové brány po dobu trvania dvoch rokov, počas výstavby chatiek, resp. počas platnosti stavebného povolenia. Po usporiadaní záhradiek v roku 2002 si mal každý člen zrealizovať vlastný prístup cez vybudované bočné brány (malé) na pozemok tak, ako to má minimálne polovica záhradkárov ZO L. R. XX-XX. Po vykonaní miestnom zisťovaní konštatovali, že aj ostatné pozemky v danej lokalite nie sú obojstranne voľne priechodné, preto neexistuje dôvod, ktorý by zabraňoval vlastníkovi pozemku zabezpečiť si ochranu svojho pozemku oplotením.

1.8 Svedkovia K.. Y. Y. a manželka M., ako predchádzajúci vlastníci parcely č. XXXX/XX uviedli, že na členskej schôdzi začiatkom roku 1990 bolo všetkými členmi odhlasované, že na pozemky budú

vybudované veľké vchodové brány, slúžiace na prechod stavebnej mechanizácie a prepravu stavebného materiálu počas výstavby chatiek, t.j. počas dvoch rokov platnosti stavebného povolenia. Ešte pri budovaní oplotenia celej záhradkárskej osady v roku 1990 boli okrem veľkých vchodových brán osadené aj malé cca 1 meter široké brány, zpravidla pre dvoch záhradkárov jedna bránka na spoločnej hranici, za účelom vchodu na svoje vlastné pozemky po prípadnom budúcom usporiadaní záhradiek; stalo sa tak v roku 2002, avšak niektorí členovia zabránili prechodu cez pozemky už skôr vybudovaním plotu, alebo rozoraním svojich pozemkov pre záhradkárske potreby. Po nadobudnutí vlastníckeho práva k pozemkom bolo na každom vlastníkovi, ako bude celý svoj vlastný pozemok užívať. Veľkú bránu používali ako vchod na svoj pozemok. Cez túto bránu a cez ich zatrávnený pozemok prechádzali v rámci dobrých susedských vzťahov aj ďalší záhradkári vrátane K.. Q. s manželkou. Nikdy sa však nejednalo o to, že by to mal byť stav trvalý, vedúci k možnosti neskoršieho právneho nároku na vydržanie. Pri ich občasných prejavoch nespokojnosti im dokonca sám K.. Q. oznámil, že teda bude chodiť na svoj pozemok malou bránkou od príjazdovej cesty, resp. zvažoval prehradenie pozemkov plotom.

1.9 Svedok Y. Q. uviedol, že je zakladajúcim členom záhradníckej osady R. a od roku 2005, resp. 2006 je jej predsedom. Na členskej schôdzi bolo dohodnuté, že počas obdobia, kým dostanú povolenie, teda počas obdobia dvoch rokov, bude povolený prejazd nákladných áut a osobných áut celou záhradkárskou osadou, a potom, keď sa skončí výstavba, tieto brány sa zablokujú. Termín kolaudačného rozhodnutia nebol nedodržený, záhradkári si ďalej odkupovali pozemky do vlastníctva; jednoznačne bolo na dobrej vôli záhradkárov, kto koho a ako pustí cez svoje pozemky. Zaužívané to bolo tak, že zo spodnej časti si po 3-4 rokoch pán Z. pozemok rozoral, takže tadiaľ sa žalobcovia už nemohli dostať, dostali sa z druhej strany, kde ich K.. Y. púšťal, hoci mali bránky, a to všetko v rámci dobrých susedských vzťahov.

1.10 Svedok K.. Y. Y., pôvodný majiteľ záhrady, ktorá je v súčasnosti vo vlastníctve žalovaných uviedol, že bol predsedom základnej organizácie L. R. v rokoch 2009 až 2014. Na prvých schôdzach záhradkárskej osady bolo dohodnuté, že veľké brány sa budú používať počas výstavby záhradných chatiek, a to 2-3 roky a budú slúžiť na prevoz stavebného materiálu; jednou stranou sa prichádzalo a druhou odchádzalo. V rokoch 1989 až 1990 sa oplotila záhradkárska osada a na hranici dvoch záhradiek sa urobila brána 1m široká, ktorá mala slúžiť pre budúce majetkové vysporiadanie. Na výborovej aj na členskej schôdzi bol riešený účel veľkých aj malých brán, záznam z toho však neexistuje; záhradkárska osada nemala ani nemá osadový poriadok. Uznesenie o tom, že záhrady sú priechodné neexistuje a neexistuje ani dohoda o práve prechodu medzi záhradkami. Záhradkárska osada má 23 pozemkov, postupne asi trinásť z nich sa stalo nepriechodnými z dôvodu, že si ich záhradkári oplotili alebo rozorali a urobili hriadky. Žalobcovia aj ďalší traja susedia chodili cez ich pozemok v rámci dobrých susedských vzťahov, dohoda medzi nimi neexistovala. Niekedy sa dohodli, že sa nebude chodiť, keď bolo zlé počasie. Za dobu užívania došlo aj k nejakým nedorozumeniam, dokonca žalobca 1/ povedal, že urobí plot, k tomu však nedošlo. Pozemok pred veľkou bránou o výmere 39 m² slúži ako parkovisko, kúpené majiteľmi štyroch záhradiek.

1.11 Svedok U. Y. uviedol, že spolu s manželkou je vlastníkom záhrady aj so záhradkárskou chatou; záhradu s chatou majú v strede, cez iné pozemky mali možnosť prechádzať kedykoľvek. Na prechod autom využívali vrchnú bránu, pretože tam bola možnosť zaparkovania. Aj on je jedným z podielových spoluvlastníkov pozemku, na ktorom sa parkuje. Keď nešli motorovým vozidlom, prešli pešo cez veľkú spodnú bránu, niekedy išli aj malou bočnou bráničkou. Keď bol vlastníkom pán Y., nemali problém prechádzať cez jeho pozemok, potom nasledovali pozemky Q., pána V. a Y.. Medzi sporovými stranami nastali problémy od roku 2015, spočívajúce v chodení a odnášaní vecí. Niekedy žalobcovia - príležitostne - prešli cez pozemok Y. aj osobným motorovým vozidlom; motorovými vozidlami sa však parkovalo pred veľkou vrchnou bránou. Cez spodnú bránu sa motorovým vozidlom prejsť nedá, pretože záhradkár Z. tam má zryľované a sadí tam. Aj U. Y. si pooral určitú časť svojho pozemku a na vchod používa bočnú bráničku - malú. Dohodu, že veľké brány boli určené len na dobu dvoch rokov, kým sa postavia záhradkárske chatky, si nepamätal.

1.12 Svedok R. V., uviedol, že keď bol pôvodný vlastník pán Y., nemal nikdy žiadne problémy dostať sa na svoj pozemok k záhradke, problém nastal vtedy, keď Y. postavili plot, ktorý oddeľoval dva pozemky, a to ich pozemok a pozemok manželov Q.. Po tomto čase pre prechod cez pozemok žalovaných si vždy pýtal dovoľenie. Je podielovým spoluvlastníkom pozemku pred vrchnou veľkou bránou, kde sa parkuje; ide o záhradkársku osadu, ktorá je priechodná. Osobne prehlásil, že jeho pozemok je priechodný a môže cezeň chodiť kto chce a kedykoľvek. Ostatní traja, ktorí sú podielovými spoluvlastníkmi pozemku, na ktorom sa parkuje, s takýmto riešením súhlasili a správali sa recipročne. Malá bránička slúži pre údržbu plotu. Pokiaľ nemal ako prejsť v čase, keď žalovaní postavili oplotenie, tak chodieval cez malú bráničku. Počas výstavby chatiek až do súčasnosti to bolo vždy priechodné a ani sa neuvažovalo o tom, že by pozemky mali byť delené.

1.13 Svedok Y. E. uviedol, že ani raz za 25 rokov nemal pán Y. žiadne výhrady proti prechádzaniu cez jeho pozemok. Malé bráničky boli zriadené za účelom ochrany plotu, teda pre jeho údržbu, nie na prístup k záhradke. Neuvažovalo sa o tom, aby malé bráničky slúžili ako prístup do záhradiek. List zo dňa 04.04.2016, prejednaný výborom s ním nebol prejednaný napriek tomu, že je členom výboru. Sused Z. si neprial, aby sa chodilo osobným motorovým vozidlom vo všeobecnosti a nákladným motorovým vozidlom dal povolenie, ale len pokiaľ bola zamrznutá pôda. So susedom F., má dobré medziľudské vzťahy, chodí cez jeho pozemok, aj osobným motorovým vozidlom, ktorým potom parkuje na svojom pozemku. Spolu s manželkou je vlastníkom pozemku s chatkou zo spodnej časti, pričom prvý pozemok patrí pánovi F..

1.14 Dcéra žalobcov A. Q., vypočutá ako svedkyňa uviedla, že od detstva si pamätá priateľskú atmosféru v záhradkárskej osade, susedia voľne prechádzali cez záhrady, pozastavili sa, porozprávali. Prichádzalo sa cez veľkú bránu, pred ktorou sa parkovalo. Keď potrebovala prejsť autom, spýtala sa pána Y., ktorý ju pustil. V minulosti sa uvažovalo o odkúpení pozemku pod malými bránami, ale nedošlo k dohode o cene a bola tam tiež podmienka odkúpiť celý pás pozemku. Susedia V. a Y. chodia cez záhradu jej rodičov bežne, len sa spýtajú, či môžu prejsť. Autom cez pozemok žalovaných nechodili bežne, len keď sa niečo doviezlo, a po dohode. K poškodeniu trávniku došlo, keď užívali chatu trvalo a bolo daždivo.

1.15 Svedok Q. V., priateľ dcéry žalobcov, uviedol, že cez pozemok žalovaných prichádzali oni aj ďalší susedia, a keď bolo potrebné, prešlo aj osobné motorové vozidlo.

1.16 Súd prvej inštancie vykonal dňa 26.09.2017 aj obhliadku na mieste samom. Konštatoval, že navrhovaná trasa cesty vedie priamo cez pozemok žalovaných, prakticky v bezprostrednej blízkosti záhradnej chaty, ktorú žalovaní využívajú. Žalobcovia majú prístup ku svojej záhradke a chate pešo zabezpečeným chodníkom vo svahu, cez tzv. malú bránu.

1.17 Okresný súd na základe vykonaného dokazovania konštatoval, že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno a nepreukázali svoje tvrdenia, že pozemok žalovaných užívali dobromyseľne a že pri prejazde a pri prechode cez pozemok žalovaných boli v tom, že vykonávajú právo, vyplývajúce z vecného bremena. Takýto právny názor nemožno vyvodiť ani zo skutkových okolností a z dokazovania, z ktorých vyvodzovali svoju dobrú vieru. Nárok žalobcov nemožno založiť len na tvrdení, že táto trasa v minulosti existovala, pretože nebolo preukázané, že žalobcovia mali právo kedykoľvek cez tento pozemok prechádzať. Nebolo preukázané ani, že by existovala dohoda prechodu cez pozemok žalovaných. Prechod a prejazd motorovými vozidlami cez pozemok žalovaných bol realizovaný len na základe súhlasu predchádzajúceho vlastníka a na základe dobrých susedských vzťahov. Tento záver vyplýva nielen z výpovede pôvodného vlastníka predmetného pozemku Ing. Y., ale aj z listu členského výboru ZO L. R., z výpovede svedkov Q., V., Y., E. ako ostatných vlastníkov záhradných chatiek, ako aj dcéry žalobcov A. Q.: všetci uviedli, že prechod využívali na základe dobrých susedských vzťahov s K..Y., ako aj ostatnými majiteľmi záhradiek.

1.18 Okresný súd vyhodnocoval aj dôvodnosť alternatívneho petitu návrhu žalobcov na zriadenie vecného bremena ako nevyhnutnej cesty cez príľahlý pozemok. Tvrdenie, že ich prístup ako vlastníka ku stavbe nemožno zabezpečiť inak neakceptoval a dospel k záveru, že nie sú splnené zákonné podmienky v zmysle §151o ods. 3 OZ. Na zriadenie vecného bremena cesty cez príľahlý pozemok musia byť splnené tri podmienky: vlastník stavby nie je súčasne vlastníkom príľahlého pozemku, prístup vlastníka k stavbe nemožno zabezpečiť inak a neexistujú okolnosti, ktoré zriadenie práva cesty vylučujú. Príľahlý pozemok je pozemok, cez ktorý sa má dostať vlastník stavby ku komunikácii prípadne k pozemku, z ktorého má oprávnenie dostať sa ku komunikácii. Cesta cez príľahlý pozemok, ktorého vlastníkom je iná osoba ako vlastník stavby, musí byť vedená tak, aby čo najmenej zasahovala do práva vlastníka pozemku a aby právo cesty plnilo svoj účel. Navrhovaná trasa cesty predstavuje neprimeraný zásah do vlastníckeho práva žalovaných a ich práva na súkromie, pričom nie splnená ani podmienka, že ide o jediný prístup k nehnuteľnostiam žalobcov. Žalobcovia majú zabezpečený prístup aj cez malú bránu, ktorú má zriadená každá záhradka na hranici pozemkov jednotlivých záhrad. Súd sa nestotožnil s tvrdeniami žalobcov a niektorých svedkov (vlastníkov susediacich záhradiek), že tento prístup má slúžiť len na údržbu a prístup k plotu. Uvedené vyplýva aj zo stanoviska základnej organizácie SZZ R. XX-XX zo dňa 09.03.2016, v ktorom je uvedené, že po usporiadaní záhradiek v roku 2002 si mal každý člen zrealizovať vlastný prístup cez vybudované bočné bránky (malé) na pozemok tak, ako to má minimálne polovica záhradkárov ZO L. R. XX-XX. Nie je podstatné, že navrhovaná prístupová trasa by bola pre žalobcov pohodlnejšia, pokiaľ ide o prístup pešo aj autom. Vzhľadom na charakter nehnuteľnosti a frekvenciu návštev nie je nevyhnutné, aby bol ich prístup zabezpečený navrhovaným spôsobom cez pozemok žalovaných zriadením vecného bremena. Z vyhotovenej fotodokumentácie je pritom evidentné, že nielen prístup k malej bráne je vo svahu, ale aj väčšia časť záhrady, ktorú žalobcovia užívali a

obhospodarujú je vo svahu. Prístup v prípade výnimočných situácií je zabezpečený prostredníctvom osobitných predpisov, kedy vlastník je povinný strpieť vstup na svoj pozemok.

1.19 Navrhovaná cesta nie je ani priamym prístupom na miestnu komunikáciu, a to ani cez parcelu č. XXXX/XXX, katastrálne územie C., ktorá je v spoluvlastníctve žalobcov a ďalších záhradkárov. Nesúhlas väčšinového spoluvlastníka parcely č. XXXX/X s prechádzaním cez jeho pozemok nemôže byť v tomto konaní dôvodom, ani podporným argumentom pre zriadenie vecného bremena cesty cez pozemok žalovaných. Dcéra žalobcov v rámci výpovede ako svedok dokonca uviedla, že sa uvažovalo o odkúpení pozemku na parcele č. XXXX/X, ktorý je medzi miestnou komunikáciou a pozemkom žalobcov.

1.20 Pokiaľ ide o ťarchy, zapísané na LV XXXX, katastrálne územie C. v znení „pozemky sú súčasťou zriadenej záhradkárskej osady a je povinnosťou vlastníkov zachovať doterajší spôsob využitia pozemkov do času, kým sa podľa stavebného poriadku nerozhodne o ich inom využití“, neznamenajú a ani nie sú obmedzením žalovaných strpieť prechod ostatných záhradkárov cez ich pozemky. Rovnako ani rozhodnutie MNV č. 116/1989 o využití územia z roku 1989 nie je rozhodnutím, na základe ktorého by mali strpieť prechod ostatných záhradkárov cez ich pozemky.

1.21 Z uvedených dôvodov okresný súd zamietol žalobu v časti primárneho i eventuálneho petitu.

1.22 V dôsledku zamietnutia žaloby zrušil aj neodkladné oparenie v zmysle §335 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej v texte aj len „C.s.p.“), ktoré bolo nariadené vo veci po podaní žaloby uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č.k. 8C/176/2016-35 zo dňa 19.07.2016, právoplatným dňa 12.10.2016, v spojení s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 15Co/341/2016-80 zo dňa 28.09.2016.

1.23 O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie v zmysle §255 ods. 1 C.s.p. podľa pomeru úspechu s tým, že v spore úspešným žalovaným 1/, 2/ priznal nárok na náhradu trov konania proti žalobcom 1/, 2/ spoločne a nerozdielne v rozsahu 100%. O výške náhrady trov konania rozhodne po právoplatnosti rozsudku súdny úradník samostatným uznesením v zmysle §262 ods. 2 C.s.p.

2. Proti rozsudku súdu prvej inštancie v celom rozsahu podali v zákonnej lehote prostredníctvom svojej právnej zástupkyne odvolanie žalobcovia 1/,2/, pretože súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam podľa §365 ods. 1 písm. f) C.s.p. a rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci podľa §365 ods. 1 písm. h) C.s.p.

2.1 Napadnutý rozsudok nezodpovedá skutkovému stavu zistenému v rámci dokazovania. Žalobe nezodpovedá ani právna kvalifikácia použitá súdom. Rozsudok sa javí ako formálne správny, ale v konfrontácii so skutočnosťami, zistenými dokazovaním, popiera materiálnu spravodlivosť a je základom pre množstvo sporov do budúcnosti. V odôvodnení napadnutého rozhodnutia úplne absentuje popis a dôvody vzniku spornej situácie, pričom zodpovedanie týchto otázok je podstatné pre merito celého konania, vrátane vecne a právne správneho rozhodnutia. Je nevyhnutné uviesť, že ide o vzťahy medzi záhradkármi v rámci komunity, predstavujúcej 7 záhradkárov, ktorí majú susediace záhradky od okolia oddelené plotom. Záhradkárčenie, ako nadstavbové hobby, bolo základom vytvorenia záhradkárskej osady R. XX-XX v 80. rokoch minulého storočia a záhradkárčenie bolo nosným prvkom aj v samostatnej časti tejto osady, vytvorenej 7 záhradkami, z vonkajšej strany ohraničenými plotom. Už od vzniku záhradkárskej osady bol hlavným a jednotiacim cieľom tejto organizácie pomáhať jej členom v záhradkárčení. Vzťah členov osady k pôde - pozemkom, bol až druhoradý. Tomuto zodpovedá aj druhotné kreovanie materiálnych podmienok na záhradníčenie. Najprv bolo potrebné zorganizovať sa do skupiny záhradkárov, vytvoriť personálny základ osady, a až následne bolo možné požiadať správcu nehnuteľností o pridelenie pozemkov, na ktorých bolo možné záhradkárske činnosti vykonávať. Záhradkárčenie v osade ako formu kolektívneho využitia pozemkov zvýraznili žalobcovia preto, že vždy išlo nosnú ideu vzájomného správania sa záhradkárov. Táto základná hodnotová premisa bola nadradená aj nad úpravu právnych vzťahov k pôde, na ktorej záhradkárčia. Existovala predtým, ako pozemky dostali do užívania a tento urbanizačný prvok v užívaní krajiny akceptovalo aj mesto pri vytáraní územného plánu a pri vlastníckej transformácii užívaných pozemkov, čo je zrozumiteľne uvedené v časti „C“ všetkých listov vlastníctva, na ktorých sú evidované susediace záhradky. Je tam uvedená ťarcha, spočívajúca v tom, že územie má charakter záhradkárskej osady, a nie je možné jednotlivé záhradky od seba oddeľovať plotmi. Skutočnosť, že komunitárne záhradkárčenie a vzťahy medzi jednotlivými členmi záhradkárskej osady sú pri využití pozemkov, na ktorých záhradkárčenie vykonávajú, primárne akceptované všetkými záhradkármi, obcou (územný plán) a aj štátom (vklad ťarchy „C“ časti listu vlastníctva, schválenie stanov Ministerstvom vnútra SR).

2.2 To, že personálne spoločenstvo osôb, spojené s výkonom ich hobby činnosťou je prvoradé a právny vzťah k pôde, na ktorej účastníci tejto komunity vykonávajú svoju hobby činnosť, je sekundárna otázka, vyplýva z celej histórie záhradkárskej osady R., ako aj z interných predpisov záhradkárskej komunity,

modifikovaných v roku 2015 Slovenským zväzom záhradkárov, ktorého sú členmi aj žalovaní a kreácia výkladov stanov sa vzťahuje aj na časové obdobie vzniku rozdielnych pohľadov na základ sporu v tejto veci. Pre zrozumiteľnosť uviedli meritórnú časť všeobecne známeho a publikovaného záhradkárkeho dokumentu - výkladu stanov (č.l. 298 a 298 p.v.).

2.3 Žaloba má obranný charakter; žalobcovia sa domáhajú ochrany pred jednostranným konaním žalovaných, ktorým v rozpore s dobrými mravmi narúšajú základné komunitno-osadové vzťahy, vzniknuté ešte pred pridelením pozemkov na záhradkárčenie, upravené stanovami a užívacími zvyklosťami v písanej forme, ústnom vyjadrení alebo súhlasno-konkludentnej forme. Žalobu podávali ako poslednú možnú formu na úpravu vzťahov žalovaných a žalobcov, ako aj ostatnými členmi v záhradkárskej osade R. XX-XX. Žalovaní po tom, ako vstúpili do vlastníctva k predmetnej záhrade, sa zaradili do komunity záhradkárov, dlhodobo dodržiavali všetky písomné aj nepísané pravidlá v osade, vzťahy boli dobré, až kým žalovaní zneužili lokalizáciu ich záhrady pri vstupe do osady na zabránenie vstupu ostatným záhradkárom na svoje záhrady. V čase vrcholiacej záhradkárskej sezóny žalovaní postupovali tak agresívne, že žalobcom neostalo iné, ako pred podaním samotnej žaloby požiadať súd o akútnu ochranu vydaním neodkladného opatrenia, aby sa mohli žalobcovia a ostatní traja záhradkári na svoje záhrady dostať. Súd prvoinštančný i odvolací vyhovel a uznesenie o neodkladnom opatrení potvrdil, na dodržiavanie vykonateľných rozhodnutí však museli realizovať žalobcovia až exekučné konanie.

2.4 O vedomosti žalovaných o svojich povinnostiach vo vzťahu k ostatným záhradkárom svedčí aj tá skutočnosť, že na poslednom pojednávaní navrhli uzavrieť nájomnú zmluvu s obdobným predmetom ako je petit žaloby. Žalobou upravený návrh a predovšetkým petit musí mať zákonom akceptovateľnú podobu vo vykonateľnej forme. Text obidvoch petitov je formulovaný v podobe, aby jeho aktívne využívanie čo najmenej obmedzovalo žalovaných. Žalobcovia sa snažili petitom vytvoriť vecné bremeno v takej forme, ktorá čo najviac zodpovedala zaužívanému dlhoročnému spôsobu prechodu cez pozemok žalobcov a zároveň, aby čo najmenej obťažoval žalovaných a rušil ich pri výkone vlastníckeho práva. Práve preto sa na prvý pohľad zdajú petitiny zložitejšie, ale pri podrobnejšom preštudovaní je zrejmé, že sú podrobne vyprecizované a slúžia všetkým záhradkárom, nielen účastníkom konania. Pri lokalizácii vecného bremena žalobcovia vychádzali z daných technicko-priestorových a terénnych podmienok jednotlivých, na seba nadväzujúcich záhradiek. Pri prehliadnutí priloženej fotodokumentácie s popisom legendy je registrovateľné, že svahovitosť terénu a terénna vlna, prechádzajúca naprieč záhradkami, nedáva možnosť na iné technické riešenie vstupu k záhradkám. Je fyzicky a technicky vylúčené, aby cez terén o sklone viac ako 50% mali prístup k záhradkám a záhradným domčekom motorové vozidlá záchranných a bezpečnostných zborov. Pri základnej údržbe nehnuteľností záhradkári využívajú aj záhradnú a stavebnú techniku, ktorá sa pre svahovú bariéru tiež ku žalobcom nedostane. Pri navrhovaní a formulovaní petitu bolo potrebné brať zreteľ na to, že za plotom, ktorý obkolesuje časť záhradkárskej osady, sa okrem značne svahovitého terénu nachádzajú pozemky, ktoré nie sú vo vlastníctve žalobcov. 2.5 Vlastníci okolitých pozemkov vnímajú záhradkárov ako cudzí prvok, ktorý im zabral pozemky ešte pred rokom 1988 a odmietajú umožniť urobiť akékoľvek prístupové cesty cez ich pozemky. Vnímajú to ako pokračovanie neprávosti z minulosti. V spise je o tom písomný doklad - stanovisko pána M..

2.6 V danej lokalite sa žalobcovia medzi vlastníckymi iných pozemkov a ani navzájom medzi záhradkármi nemienia správať v rozpore s dobrými mravmi a dávať podklad pre rôzne ďalšie spory a sporové konania. Žalovaní si už pri kúpe ich záhrady od Y. museli byť vedomí obmedzení vo forme prechodu cez ich pozemok ostatnými záhradkármi. Ich pozemok bol krajný, na jeho hrane sa nachádzala vstupná brána do osady. Pozemok žalovaných sa nachádza v strede medzi pozemkom žalobcov a prístupovým pozemkom pred bránou, v ktorom sú žalobcovia ako ideálni bezpodieloví spoluvlastníci v 1/4 v pomere k celku. Ostatní záhradkári majú v predvstupovom pozemku zostávajúce podiely.

2.7 Tvrdenia a logické úvahy žalobcov podporuje aj správanie žalovaných, ktorí viac ako dva roky od ich vstupu do vlastníctva k daným pozemkom súhlasili s daným stavom, neupozorňovali žalobcov ani ostatných záhradkárov z dotknutých záhradiek, že si neželajú ich prechod, správali tak, ako všetci ostatní záhradkári vrátane žalobcov.

2.8 V odôvodnení napadnutého rozhodnutia sa konajúci súd s týmito otázkami vôbec nevyrovnal a nezhodnocoval ich napriek tomu, že boli produkované v rôznych formách a spôsoboch.

2.9 Odvolatelia nesúhlasili s odôvodnením napadnutého rozsudku, že primárnym petitom sa domáhajú zriadiť štandardné vecné bremeno a eventúalnym petitom sa domáhajú zriadiť vecné bremeno v novej forme v podobe práva cesty. Vyjadrili nepochopenie, prečo okresný súd uvádza, že sa svojich nárokov domáhajú na základe inštitútu vydržania v zmysle §134 OZ; žalobcovia tento zákonný inštitút nevyužili a ani v tomto smere nerealizovali a nepožadovali dokazovanie. Domáhali sa, aby súd autoritatívne a

konštitutívne rozhodol o povinnosti na strane žalovaných strieť v nevyhnutnej miere obmedzenie im vlastníckeho práva; nenavrholi súdu deklaratórne rozhodnutie tak, ako to súd vysvetľuje.

2.10 Nesúhlasili s tým, že by ich dcéra ničila pozemok žalovaných v čase, keď z núdze využívala záhradnú chatu na prespávanie; využívala prístup do chaty cez veľkú bránu a pozemok žalovaných tak, ako to bolo medzi záhradkármi dohodnuté a zaužívané 25 rokov bez výhrad. O narúšaní súkromia nemožno hovoriť, pretože žalovaní chodili na záhradu hlavne cez víkendy a vtedy dcéra zvyčajne na chate nebola. Dokonca sám žalovaný vyhodnotil pozitívne fakt, že tam dcéra býva, pretože im stráži nehnuteľnosť. Neskôr žalovaným pobyt dcéry na chate poslúžil ako zámienka postaviť plot, o ktorý podľa všetkých indícií im išlo od začiatku. Žiadosť o stavebné povolenie na výstavbu plotu na hranici pozemkov vo výške 180 cm bolo rozhodnutím OVZ SÚ z 21.06.2016 zamietnuté. Osadenie loveckého plotu a vysadenie tují do kvetináčov pred plotom bolo zo strany žalovaných v rozpore s citovaným rozhodnutím MNV Banská Bystrica, odbor územného plánovania č. 116/89 z 03.07.1989 o schválení pozemkových úprav v záhradkárskych osadách, kde sa v bode 2 uvádza: „oplotenie medzi jednotlivými záhradkami sa nepovoľuje.“ Osadenie loveckého plotu bolo zámerné, aby zabránili žalovaní prechod žalobcom, keďže plot bol pevne osadený do zeme a uzamknutý po dobu od 11.06.2016 do 23.10.2016, t.j. do vydania exekučného rozhodnutia.

2.11 Záhradkársku osadu tvorí 7 záhrad, ktoré sú oplotené ako celok a majú dve veľké vstupné brány. Medzi záhradkármi bola dohoda, že traja záhradkári budú na vstup využívať jednu bránu, nachádzajúcu sa na parcele č. XXXX/XX u vlastníčky F. a ďalší štyria budú využívať na vstup veľkú bránu na parcele č. XXXX/XX, vedenej na LV č. XXXX, terajších vlastníkov Y.. Ani jeden zo siedmich členov si nebudoval samostatný prístup cez malú bráničku, lebo to nebolo potrebné a ani možné, keďže pozemky pod bráničkami patria tretím osobám. Spomínané malé bráničky boli zriadené pre prístup na údržbu plotu a nikdy nebolo o nich uvažované ako perspektívny prístup na pozemok, pretože prístup k nim nie je možný, keďže vyúsťuje na pozemky tretích osôb. Tak bráničky na spodnej časti záhrad, ako aj bráničky vyúsťujúce do lesa, sú osadené vždy pre dvoch susediacich záhradkárov a tak, že hranica pozemkov ich pretína v strede. Tvrdenie o budovaní prístupov cez malé bráničky vzniklo ako účelové na podporu zámerov žalovaných zamedziť prechod cez ich pozemok. Fakt, že žalobcovia nemajú iný prístup na pozemok, ako cez veľkú bránu, je pravdivý.

2.12 Je zavádzajúce tvrdenie žalovaných, že nie je možné cez pozemok pred veľkou bránou o výmere 39 m² na parcele č. XXXX/XXX prísť na prístupovú komunikáciu na F. ulici na parcele č. XXX/X v k.ú. Y., čo súd nesprávne akceptoval. Uvádzaný pozemok o výmere 39 m² pred veľkou bránou bol kupovaný za účelom bezproblémového prístupu do záhrad a je z neho priamy prístup na F. ulicu. Túto skutočnosť potvrdzuje stanovisko Obecného úradu Y. (č.l. 131 spisu). Samotní žalovaní využívajú od začiatku tento prístup autom do záhrady, o čom svedčia aj fotografie, ktoré sú súčasťou žaloby a ako ďalší dôkaz žalobcovia priložili fotografie F. ulice s vyznačením vyústenia na pozemok pred bránou. Ide teda o pozemok žalovaných, príľahlý k stavbe žalobcov a je možné sa z neho dostať na prístupovú komunikáciu.

2.13 Stanovisko ZO L. R. XX-XX, že neexistujú žiadne dohody o voľnom prechode cez pozemky záhradkárov bez súhlasu vlastníkov nie je pravdivé, keďže v tejto časti záhradkárskej osady dohoda bola a celé obdobie sa využívala. Stanovisko výboru je stanoviskom troch členov, z ktorých jeden je žalovaný, ďalší je pán T., ktorý je členom od roku 2014 a tretím je pán Q., ktorý je členom od zriadenia osady, ale zároveň je dobrým priateľom bývalého majiteľa pána Y.. Štvrtý člen výboru pán E., ktorý má záhradu v časti osady žalobcov a najlepšie ovládal pomery, nebol účastný na zasadnutí výboru a ani nebol autorom uvedených stanovísk; svoje stanoviská uviedol ako svedok. Na podporu uvedených tvrdení možno uviesť, že žalovaní boli pred kúpou nehnuteľností so skutočnosťou prechodu cez ich pozemok oboznámení, čo potvrdili aj v uvádzanom rozhovore so žalobcami v júni 2015 a neskôr toto tvrdenie uviedla aj žalovaná Z/ na pojednávaní, konanom dňa 10.04.2018, keď potvrdila, že im pri kúpe bolo povedané, že cez tento pozemok budú prechádzať Q., V. a Y.. Nedá sa teda hovoriť o tom, že by cez ich pozemok viedla miestna alebo iná komunikácia, ako to tvrdia žalovaní.

2.14 Tvrdenie žalovaných, že žalobcovia môžu využívať vstup cez bránu pri pozemku pani F. nie je ničím podložené, iba tým, že nechcú rešpektovať dohodu o vstupoch do záhrad, o ktorej boli pred kúpou informovaní.

2.15 Aj tvrdenie žalovaných o možnosti využívania malých bráničiek žalobcami je účelové. Na pozemku žalobcov sa reálne nachádza pol bráničky s pántami, čo predstavuje 40 cm a kľučka sa nachádza na pozemku žalovaných. Žalovaní bez reálneho preukázania tvrdia o pohybe žalobcov po ich pozemku, čo je nelogické, pretože žalobcovia sa pohybujú po svojej záhrade, aby ju udržiavali.

2.16 Vybudovanie prístupu do záhradiek zo spodnej strany žalobcami, ako je citované z listu ZO L. R., je nevykonateľné, pretože nie je podložené uznesením členskej schôdze, lebo ani nikdy nebolo prijaté.

V spise sa nachádza listinný dôkaz - vyjadrenie pána M., vlastníka pozemku, do ktorého ústia malé bráničky a kadiaľ mali byť trasované schody, v ktorom zakazuje vstup na jeho pozemok (bod 6 rozsudku). 2.17 Tvrdenie žalovaných o ich ústretovosti je účelové; nesprávali sa ani v súlade s rozhodnutím súdu a až exekútor musel realizovať výkon rozhodnutia. Aj svedkovia preukazujú nekorektné správanie žalovaných, písomne je to podchytené v spisoch administratívneho konania na vydanie stavebného povolenia na plot.

2.18 Vyjadrenie ZO SZZ, že neexistuje uznesenie o voľnom prechode, ako neexistuje ani uznesenie z roku 2002 o povinnosti vybudovať si vlastný prístup cez bočné bránky, nemohlo byť ani prijaté. Pozemky patria tretím osobám a tieto nesúhlasia s prechodom cez ich pozemky. Tvrdenie, že polovica záhradkárov má vybudované bočné prístupy, nie je pravdivé. V samostatnej časti záhradkárov R. zo 7 záhradkárov nemá vybudovaný prístup nikto; vo vedľajšej samostatnej časti ho majú vybudovaný 2 záhradkári a v tretej časti 4, tzn. že z 23 záhradkárov majú vybudovaný bočný prístup 6, čo nie je ani polovica, okrem toho môžu mať uvedení záhradkári v budúcnosti problém, keďže ich prístupy sú na cudzích pozemkoch. Treba uviesť, že sa jedná o starších ľudí, ale po prededení pozemkov nemusia byť mladí majitelia takí pasívni.

2.19 Za tendenčné považovali odvolatelia tvrdenie pána Y., konštatované v rozsudku, že po roku 2002 bolo na každom vlastníkovi, ako bude pozemok užívať. Do listov vlastníctva bola v časti C - ľarchy vo všetkých vlastníckych listoch uvedená klauzula, že pozemky sú súčasťou záhradkárskej osady a je povinnosťou vlastníkov zachovať doterajší spôsob využitia pozemkov do času, kým sa podľa stavebného poriadku nerozhodne o inom využití - 318/02. Konštatovanie, že pri občasných prejavoch nespokojnosti sám pán Q. povedal, že bude chodiť cez bránku, resp. zvažoval prehradenie pozemku, je vytrhnuté z kontextu. Pán Y. zmenil svoj postoj len po predaji záhrady a zrejme z obavy, aby mu záhradu nevrátili, si veci dobre nepamätá alebo ich prezentuje inak, ako sa stali. Tiež svedok Q. je dobrý priateľ pána Y. a ich výpovede sú takmer zhodné. Výpoveď svedka pána Y. je ovplyvnená tým, že existovala a stále existuje možnosť zrušenia kúpnej zmluvy. Sám ako vzdelaný človek, ktorý profesijne pracoval s pozemkami, nemôže tvrdiť, že bolo prijaté uznesenie, že sa majú budovať prístupy do záhrad cez cudzie pozemky. Žiadne uznesenia ani zápisnice o tom neexistujú, tak ako neexistuje osadový poriadok, kde by tieto skutočnosti boli uvedené, členskou schôdzou schválené a pre všetkých členov záhradkárskej osady R. XX-XX záväzné. Toto svedčí o nekompetentnej práci výboru ZO SZZ, ktorého členmi boli pán Y. ako predseda a pán Q. ako člen. Žiadna písomná stopa o tvrdených skutočnostiach neexistuje. Dohoda o prechode v časti záhrady bola podložená svedeckými výpoveďami Y., V., E. a V. (body 22, 23, 24, 25, 26 rozsudku).

2.20 Žalobcovia nesúhlasili s konštatovaním hodnotiacej časti rozsudku, kde podľa ich názoru okresný súd úplne v rozpore s logikou a vykonaným dokazovaním tvrdí, že neexistovali žiadne dohody o užívaní pozemku žalovaných ostatnými záhradkármi na prechod pešo alebo autom, keď to potrebovali. Súd vôbec nebral do úvahy spôsob užívania pozemkov, resp. ich častí na vzájomný prechod iných záhradkárov v období od roku 1988 do konca roku 2015; nevysvetlil ani prečo neakceptoval vznik zmluvných vzťahov medzi jednotlivými záhradkármi akceptáciou fyzických úkonov, verbálnym prejavom súhlasu s prechodom alebo súhlasu daného neverbálnym pokynom, čo fungovalo 30 rokov. S výnimkou obdobia roku 2016 žalovaní jednostranne a svojvoľne uzamkli vchodovú bránu, ktorú otvorili až na zárok exekútora. V tomto bode citovaní svedkovia vo svojich výpoveďach uvádzajú odlišné skutočnosti, ako to uvádza v odôvodnení rozsudku súd.

2.21 Žalobcovia zdôraznili, že žalobou sa domáhali jednej veci dvomi spôsobmi, ale vždy išlo právo prechodu. Primárnym petitom sa domáhali zriadenia vecného práva - vecného bremena súdom, využívajúc na to ustanovenia §150n a §151o ods. 1 OZ, kedy ide o klasickú (pôvodnú) úpravu vzniku vecného bremena. Eventuálnym (sekundárnym) petitom sa domáhali zriadenia vecného bremena práva cesty, využívajúc ustanovenia §150n a §151o ods. 1 a ods. 3 OZ, kde ide o novšie zakotvenú špecifickú úpravu vecného bremena. Úpravu návrhu vo forme alternatívneho petitu nenavrholi.

2.22 V konaní navrhovali, aby súd konštitutívnym rozhodnutím zriadil vecné bremeno; nikdy nenavrholi súdu rozhodnúť deklaratórnym rozhodnutím za použitia ustanovenia §143 OZ, čo sú dva rozdielne princípy. Skutkové okolnosti a hodnotiace závery súdu obchádzajú skutočný stav veci a sú účelovo konštruované do tvaru, ktorým by mohol súd odôvodniť zamietavý výrok napadnutého rozhodnutia. Tvrdenia súdu popierajú 40-ročnú existenciu záhradkárov v časti záhradkárskej osady, popierajú terénne možnosti dopravy v danej lokalite, zasahujú vo vlastníctva tretích osôb, či ostatných záhradkárov alebo vlastníkov príľahlých pozemkov. Je to účelovo naformulovaný zhluk údajov, prameniacy zo spisu, nereflektujúci realitu.

2.23 Niektorým dôvodom napadnutého rozsudku ani nerozumejú, nestotožňujú sa s postupom súdu a zdôraznili, že vo vzťahu k zrušeniu neodkladného opatrenia po zamietnutí žaloby nemajú už žiadnu

ochranu pred svojvoľným poškodzovacím konaním žalovaných. Nesúhlasili ani so záverom súdu prvej inštancie o náhrade trov právneho zastúpenia.

2.24 Napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie je nesprávnym a nezákonným rozhodnutím vo veci samej, je to rozhodnutie, vytvárajúce podklad pre množstvo vyvolaných ďalších sporov a neodstraňuje základ sporu medzi účastníkmi konania, je nezrozumiteľné, vnútorne rozporné, nemajúce odraz vo vykonanom dokazovaní. Súd rozhoduje o návrhu, s ktorým má dispozičné právo len žalobca, je založené na nesprávnom právnom a skutkovom posúdení. Navrhli preto, aby odvolací súd rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie podľa §391 C.s.p., prípadne pri aplikácii ustanovenia §388 C.s.p. rozhodol vo veci sám tak, že napadnuté rozhodnutie zmení a žalobe v celom rozsahu vyhovie.

3. Žalovaní 1/ a 2/ sa k odvolaniu nevyjadrili.

4. Predmetné konanie začalo pred 30.06.2016. Dňa 01.07.2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok, ktorý v §470 ods. 1 ustanovuje, že tento zákon platí aj na konania, začaté pred nadobudnutím jeho účinnosti. Podľa §470 ods. 2 C.s.p. právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona zostávajú zachované.

5. Krajský súd, ako funkčne príslušný na rozhodnutie o odvolaní podľa §34 C.s.p., preskúmal vec bez potreby nariadenia odvolacieho pojednávania podľa §385 ods. 1 C.s.p., len v rozsahu odvolania podľa §379 C.s.p., z dôvodov vymedzených v odvolaní podľa §380 ods. 1 C.s.p. a rozsudok súdu prvej inštancie podľa §387 ods. 1, 2 C.s.p. ako vecne správny potvrdil.

6. V zmysle §387 ods. 1, 2 C.s.p. odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdí, ak je vo výroku vecne správne. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody.

7. Krajský súd preskúmal odvolaním napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie; pretože rozsahom a dôvodmi odvolania je viazaný, pri posudzovaní veci sa zaoberal len námietkami, uvedenými v odvolaní a procesným postupom súdu prvej inštancie, ktorý predchádzal vydaniu napadnutého rozhodnutia z hľadiska, či v konaní došlo k vadám, ktoré by mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§380 ods. 2 C.s.p.). Súd prvej inštancie dospel ku správnym skutkovým zisteniam, na ktoré aplikoval správne ustanovenia právneho predpisu a súčasne vec správne právne posúdil.

8. Ustanovenie §151n ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka stanovuje, že vecné bremená obmedzujú vlastníka nehnuteľnej veci v prospech niekoho iného tak, že je povinný niečo trpieť, niečo sa zdržať alebo niečo konať. Práva zodpovedajúce vecným bremenám sú spojené buď s vlastníctvom určitej nehnuteľnosti (in rem) alebo patria určitej osobe (in personam). Vecné bremená spojené s vlastníctvom nehnuteľností prechádzajú s vlastníctvom veci na nadobúdateľa.

8.1 Podľa §151o Občianskeho zákonníka vecné bremená vznikajú písomnou zmluvou na základe závetu v spojení s výsledkami konania o dedičstve, schválenou dohodou dedičov, rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona. Právo zodpovedajúce vecnému bremenu možno nadobudnúť tiež výkonom práva (vydržaním); ustanovenia Občianskeho zákonníka o vydržaní vlastníctva k veci - §134 - tu platia obdobne. Na nadobudnutie práva, zodpovedajúceho vecným bremenám, je potrebný vklad do katastra nehnuteľností. Zmluvou môže zriadiť vecné bremeno vlastník nehnuteľnosti, pokiaľ osobitný zákon nedáva toto právo aj ďalším osobám. Ak nie je vlastník stavby zároveň vlastníkom príslušného pozemku a prístup vlastníka k stavbe nemožno zabezpečiť inak, súd môže na návrh vlastníka stavby zriadiť vecné bremeno v prospech vlastníka stavby, spočívajúce v práve cesty cez príslušný pozemok (§151o ods. 3 OZ).

8.2 Vecné bremená sa vyznačujú tým, že spočívajú v obmedzení vlastníka nehnuteľnosti buď na prospešnejšie využívanie nehnuteľností alebo prospešnejšie využívanie nehnuteľností iného konkrétneho vlastníka alebo na prospech určitej konkrétnej fyzickej, či právnickej osoby. Toto obmedzenie je vždy spojené so zaťažou nehnuteľnosťou (obmedzenie vlastníka v prospech panujúcej nehnuteľnosti).

9. Z obsahu spisu v prejednávanej veci je zistiteľné, že žalobcovia 1/ a 2/ sú členovia základnej organizácie SZZ R. XX-XX, ktorá vznikla rozhodnutím Mestského národného výboru - odbor územného

plánovania, F. F., identifikačné číslo: XXX XXX XXX XX z 03.07.1989, protokol č. ÚP-XXXX/XX, evidenč. č. XXX/XX o využití územia. Od roku 1989 je záhradkárska osada oplotená, jednotlivé záhradky boli reálne vydedené na základe podkladov z geodézie a reálne záhradkármi využívané. Kúpnu zmluvou s vkladom povoleným rozhodnutím Katastrálneho úradu v Banskej Bystrici, Správa katastra Banská Bystrica č. U ku dňu 31.01.2002 žalobcovia 1/ a 2/ nadobudli vlastnícke právo k nehnuteľnostiam - k záhradkám, ktoré do toho času užívali. V liste vlastníctva č. XXXX a XXXX pre k.ú. C. je v časti C uvedená ľarcha, z ktorej vyplýva, že pozemky sú súčasťou zriadenej záhradkárskej osady a je povinnosťou vlastníkov zachovať doterajší spôsob využitia pozemkov do času, kým sa podľa staveného poriadku nerozhodne o ich inom využití.

9.1 Žalovaní nadobudli vlastnícke právo od manželov Y. na základe rozhodnutia Okresného úradu Banská Bystrica, odbor katastrálny pod č. U zo dňa 30.09.2014; vlastníctvo je zapísané na LV č. XXXX.

9.2 Dňa 30.10.2015 vyzvali žalovaní žalobcov, aby sa vyjadrili k tomu, že ich dcéra svojvoľne a často prechádza cez ich pozemok, pričom preváža rôzne náklady, čím ničí ich pozemok a zasahuje do ich súkromia; pokiaľ sa stav nezmení, žalovaní mienili uzavrieť vstupnú bránu na priebežnej prístupovej ceste do osady svojím vlastným zámkom. Na výzvu prostredníctvom ZO L. R. XX-XX z 03.02.2016, ktorou ZO SZZ reagovala na stanovisko žalovaných, žalobcovia odpovedali listom z 15.02.2016, ktorým odmietli upozornenie o ich zásahoch do vlastníctva žalovaných.

9.3 Ďalším listom zo dňa 06.06.2016 žalovaní oznámili žalobcovi 1/, že dňom 11.06.2016 mu zakazujú vstup na ich pozemok a že na pozemku CKN XXXX/XX vykonajú záhradkárske úpravy, a to vysadenie tují a inej okrasnej zelene a osadia nízky drevený, tzv. lovecký plot, čím mu zabránia vstup na ich pozemok bez ich súhlasu.

9.4 Žalobcovia na zamedzenie jednostranného správania sa žalovaných v zámere predchádzať škodám požiadali okresný súd o vydanie predbežného opatrenia na úpravu pomerov účastníkov tohto konania do jeho právoplatného skončenia; Okresný súd Banská Bystrica uznesením sp.zn. 8C/176/2016 návrhu vyhovel a neodkladné opatrenie vydal v prospech žalobcov; na odvolanie žalovanej 2/ krajský súd uznesenie okresného súdu v konaní sp.zn. 15Co/341/2016 potvrdil.

9.5 Žalobcovia 1/ a 2/ pre potreby rozhodnutia súdu dali vypracovať geometrický plán č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 03.06.2016, vyhotovený Ing. Brucháčom, ktorý pripojili k žalobe. Zo žaloby vyplýva, že svoj nárok opierajú o ustanovenie §134 a §151o Občianskeho zákonníka, pretože podľa ich názoru právo zodpovedajúce vecnému bremenu prechodu a prejazdu cez pozemok žalovaných podľa §150n Občianskeho zákonníka vydržali, keďže v rozsahu danom geometrickým plánom toto právo využívali dobromyseľne a nerušene na základe neperfektných zmlúv od júla 1989 do jesene 2015 (viď č.l. 5 spisu). Žalobcovia navrhli rozsudkom zriadiť vecné bremeno, spočívajúce v práve prechodu a prejazdu v prospech žalobcov v rozsahu vytyčenom geometrickým plánom za náhradu 10,-Eur ročne.

9.6 V spise je založené rozhodnutie Mesta Banská Bystrica č.: OVZ SÚ XXXXXX/XXXX/XXXX/Go, evidenč. č. XXX/XXXX zo dňa 21.06.2016 o povolení stavby - oplotenia záhrady na žiadosť žalovaných (č.l. 101-103 spisu), ktoré na základe odvolania žalobcov a ďalších záhradkárov - vlastníkov susedných pozemkov (č.l. 105-108 spisu) bolo zmenené a návrh na vydanie stavebného povolenia - výstavby oplotenia bol zamietnutý.

9.7 Žalobcovia prostredníctvom svojho právneho zástupcu rozšírili základný (primárny) petit o eventuálny (sekundárny) petit a požiadali o pripustenie požadovanej zmeny súdom v znení, aby súd za náhradu 10,-Eur ročne v prospech vlastníkov nehnuteľností vedených na LV č. XXXX, okres a obec F. F., k.ú. C. ako parcela č. Z. XXXX/XX záhrady o výmere 338 m² zriadil na tomto pozemku vecné bremeno, spočívajúce v práve cesty formou prechodu pešo a prejazdu dopravným prostriedkom v oboch smeroch cez príľahlý pozemok v rozsahu vytyčenom geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XX/XXXX z 23.06.2016, autorizačne overeným Ing. Igorom Brucháčom 26.06.2016, v prospech vlastníkov nehnuteľností, vedených na LV č. XXXX, okres a obec F. F., k.ú. C. ako záhradná chatka súpis. č. XXXXX. na parcele č. Z. XXXX/XX.

9.8 V spise je založené aj vyjadrenie obce Y. zo dňa 13.03.2017, podľa ktorého je F. ulica vedená ako obecná miestna komunikácia na parcele č. XXX/X v k.ú. Y. a slúži ako prístupová komunikácia k rodinným domom na uvedenej ulici, nachádza sa na hranici k.ú. C. a Y. a slúži aj ako prístupová komunikácia ku chatkám v záhradkárskej osade R., patriacej do k.ú. C., ktorá sa nachádza z druhej strany tejto ulice.

9.9 Uznesením č.k. 15C/180/2016-133 zo dňa 24.04.2017 okresný súd pripustil zmenu žaloby spolu s eventuálnym petitom (viď č.l. 133-135 spisu).

9.10 Okresný súd vykonal dokazovanie na pojednávaniach (19.09.2017, 18.01.2018, 10.04.2018, 28.08.2018, 09.09.2019), vykonal aj dôkaz ohliadkou na mieste samom; vypočul okrem účastníkov aj svedkov a oboznámil sa so znaleckým posudkom o stanovení výšky náhrady vecného bremena; následne rozhodol odvolaním napadnutým rozsudkom.

10. Vychádzajúc zo spisového materiálu, ktorého súčasťou je aj spis o neodkladnom opatrení sp.zn. 8C/176/2016, so zameraním na odvolacie dôvody žalobcov 1/ a 2/, krajský súd dospel k záveru, že ich odvolanie nie je dôvodné.

11. Krajský súd vychádzal z právnej úpravy, použitej na rozhodnutie v prejednávanej veci okresným súdom.

11.1 V prejednávanej veci bola nesporne zriadená záhradková osada; záhradkárom bolo následne umožnené nadobudnúť do vlastníctva nehnuteľnosti, ktoré dovtedy užívali. Žalobcovia vychádzajú z tejto právnej úpravy a z historických súvislostí, z nej vyplývajúcich. Svojím návrhom, resp. žalobou žiadajú zriadenie vecného bremena v zmysle §151o a §134 Občianskeho zákonníka. Odvolacia námietka, že nikdy tieto právne ustanovenia nežiadali použiť, nie je dôvodná, keďže už v žalobnom návrhu popisovali, z akého dôvodu sa cítia oprávnení k zriadeniu vecnému bremena, resp. konštatovaniu súdom, že vecné bremeno vzniklo titulom vydržania. Žalobcovia v odvolaní vyčítajú okresnému súdu, že túto právnu úpravu nikdy vo svojich podaniach nepoužili a vytýkajú, že súd opakovane subsumuje ich návrh pod ustanovenie §134 OZ v rozpore s ich návrhom. Táto odvolacia námietka je nedôvodná. Okresný súd správne vychádzal z obsahu žaloby ako aj vykonaných dôkazov na návrh strán, rešpektujúc kontradiktórnosť konania v zmysle procesných ustanovení a správne dospel k záveru o zamietnutí žaloby.

11.2 Definovanie rozdielu medzi vznikom vecného bremena titulom vydržania a medzi zriadením vecného bremena ako konštitutívneho rozhodnutia súdu, vzhľadom na záver, ku ktorému správne okresný súd dospel, z tohto pohľadu je bez významu (viď č.l. 302-303 spisu). Žalobcovia si v odvolaní odporujú, keď na jednej strane tvrdia, že chceli len klasickú úpravu vzniku vecného bremena a až sekundárne mali záujem o zriadenie vecného bremena spočívajúceho v práve cesty, pričom v úvode odvolania okresnému súdu vytýkajú jeho postup, že skúmal možný vznik vecného bremena vydržaním a následne aj možnosť zriadenia vecného bremena v práve cesty.

11.3 Okresný súd sa správne vysporiadal s tvrdeniami žalobcov v žalobe, písomných podaniach, ich vyjadreniach prostredníctvom obidvoch právnych zástupcov, keď v rozsudku (body 30 a 31) vysvetlil aplikáciu právnych predpisov a uzavrel, že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno ohľadom tvrdenia o vzniku vecného bremena titulom vydržania a tiež konštatoval neexistenciu splnenia zákonných podmienok na zriadenie vecného bremena v zmysle §151o ods. 3 Občianskeho zákonníka. Ani výhrada žalobcov 1/,2/ s poukazom na ústretové správanie sa žalovaných 1/,2/ za obdobie posledných dvoch rokov nezakladá žalobcom žiadne právo v podobe, v akej sa ho domáhajú žalobou; ich odvolanie nemohlo privediť iný záver rozhodnutia, než k akému dospel po dokazovaní vo veci súd prvej inštancie.

12. Žalobcovia v odvolaní odvolaciemu súdu vysvetľujú opodstatnenosť svojej žaloby a vytýkajú, že okresný súd v odvolaní napadnutom rozhodnutí skutočnosti pre základ na vydanie pozitívneho rozhodnutia vôbec neuviedol, hoci sa tento stále nezmenil a je aktuálny. Vytýkajú, že v odôvodnení napadnutého rozhodnutia absentuje popis a dôvody vzniku spornej situácie a jej celkový rámec, vrátane nadväznosti na konečné vyriešenie sporu, pričom zodpovedanie týchto otázok je podstatné pre merito celého konania, vrátane vecne a právne správneho rozhodnutia.

12.1 Ani táto odvolacia námietka nie je dôvodná. Odvolatelia nedôvodne vytýkajú okresnému súdu, že nevenoval pozornosť vzniku spornej situácie; tieto skutočnosti pre rozhodnutie o žalobe, ako ju žalobcovia podali, nie sú právne významné. Existencia záhradkárskeho osád a ciele záhradkárskeho osád nemajú v kontexte vykonaného dokazovania v prejednávanej veci zásadný vplyv na dokreslenie skutočností pre rozhodnutie vo veci samej, ktorej predmetom bolo konštatovanie vzniku či zriadenie vecného bremena.

13. Okresný súd vykonal vo veci rozsiahle dokazovanie a hoci všetky dôkazy nenašli adekvátnu odozvu vo vypracovanom odôvodnení jeho rozsudku, pričom mohli byť odpoveďou na odvolacie námietky žalobcov, rozhodol správne a rozsudok odôvodnil dostatočne výstižne v súlade so zákonnými požiadavkami (§157 O.s.p. aj §220 C.s.p.); svoje právne závery rozvinul jednoznačne a úplne zrozumiteľne a krajský súd sa s nimi bez výhrad stotožňuje.

14. Okresný súd správne rozhodol, a to nielen vo veci samej, ale aj vo výroku o trovách konania. Krajský súd nezistil dôvody na zrušenie (§389 C.s.p.), ani na zmenu rozsudku (§388 C.s.p.); preto ho v plnom rozsahu ako vecne správny potvrdil (§387 ods. 1, 2 C.s.p.), a to aj vo výroku o trovách konania pred

súdom prvého stupňa, osobitne odvolaním nenapadnutým, ale preskúmaný ako výrok súvisiaci (§379 písm. a/ C.s.p.).

15. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa §396 ods. 1 C.s.p. v spojení s §255 ods. 1 C.s.p.. Podľa pomeru úspechu strán sporu v odvolacom konaní by žalovaní 1/ a 2/ mali nárok voči žalobcom 1/ a 2/ na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu, v odvolacom konaní im však žiadne trovy nevznikli a ani im zo spisu nevyplývajú, preto krajský súd rozhodol, že žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalobcom 1/ a 2/ nepriznáva.

16. Rozhodnutie bolo prijaté senátom odvolacieho súdu pomerom hlasov 3 : 0 (§393 ods. 2 druhá veta C.s.p.).

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.).
Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 C.s.p.); dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) CSP (§ 421 ods. 2 C.s.p.).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP nie je prípustné, ak

- a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b) (§ 422 ods. 1 C.s.p.); na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 2 C.s.p.).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 C.s.p.).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii; ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C.s.p.); dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 2 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania (t.j. ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje a podpis) uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh)

(§ 428 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom; dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.); povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

- a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,

- b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 C.s.p.).